

biraktığı ifade edilir ve Allah'ın iradesinin orada ezilen kimselere yardım etme yönünde olduğu belirtilir. Daha sonra Hz. Mûsâ'nın çocukluğu, gençliği, Mısır'dan Medyen'e gidişi, orada evlenmesi, Mısır'a yeniden dönüşü, ailesiyle birlikte Tûr dağına çıkışı ve burada kendisine vahiy gelmesi üzerine kavmine tebliğe başlaması, Firavun'u imana davet etmesi, Firavun'un Hz. Mûsâ'yı yalanlaması ve sonunda Kızıldeniz'de boğulması anlatılır. Sürenin Hz. Mûsâ kıssasıyla ilgili bölümü üslûp ve muhteva bakımından bundan önceki Şuarâ ve Neml sûreleriyle benzerlik göstermektedir.

Kasas sûresinde, Hz. Mûsâ kıssası ilk defa karşılaşılan bir olay tarzında anlatılmakta ve Kur'an kıssalarının anlatım amacına paralel olarak bazı önemli uyarılara ve öğütlere de yer verilmektedir. Bu kıssada hâkimiyet ve iktidar Firavun'un şahsında somutlaştırılırken onun karşısında görünürde gücü bulunmayan Mûsâ'nın şahsında doğru yolda olanların azim ve gayret göstermeleri halinde başarıya ulaşacaklarına işaret edilmektedir. Burada bir bakıma, Mekke müşrikleri arasındaki hâkim zümrenin aşağıladığı ve her türlü haksızlığı reva gördüğü müslümanlar için müjde ve teselli, bu zümre için de Firavun'un karşılaştığı felâkete benzer bir cezaya çarptırılma uyarısı yer almaktadır.

Sürenin ikinci bölümünde (âyet 47-75) Hz. Peygamber'in Allah'tan vahiy aldığına dair sözlerinin doğruluğuna vurgu yapılarak müşriklerin itirazları reddedilmekte, Hz. Mûsâ ile Hz. Muhammed'in tebliğleri arasındaki ortak noktaya dikkat çekilmekte, ayrıca Hz. Mûsâ ile Firavun arasında meydana gelen çatışmanın benzerinin Resûl-i Ekrem ile Mekke müşrikleri arasında cereyan ettiğine temas edilmektedir. Diğer taraftan bu bölümde Hz. Peygamber'e sevdiği bir kimseyi hidayete erdirmesi için kendi çabasının yeterli olmayacağı, hidayetin Allah'ın dilemesine bağlı bulunduğu bildirilir (âyet 56). Kaynaklarda bu âyetin Resûlullah'ın amcası Ebû Tâlib hakkında nâzil olduğu belirtilmektedir. Buna göre Ebû Tâlib ölüm döşeğinde iken imana davet edilmiş, Kureyşliler'in kınamasından korkan amcasının iman etmekten çekinmesi üzerine bu âyet nâzil olmuştur (*Mûsâ*, II, 434, 441; Buhârî, "Menâkıbü'l-enşâr", 40; Vâhidî, s. 193-194). Yakın çevresinde yer aldıkları halde iman etmeyen kimseler için üzülen Resûl-i Ekrem'in bu âyetle teselli edildiği anlaşılmaktadır. Bu bölüm-

de ayrıca dünya hayatının geçiciliğine, daha önce halkı refah içinde şıarmış nice şehirlerin helâk edildiğine dikkat çekilir, kıyamet gününün bazı sahneleri tasvir edilir ve Allah'ın varlığıyla ilgili kevnî delillere yer verilir.

Kasas sûresinin son bölümünde (âyet 76-82) Kârûn kıssası anlatılmaktadır. Hz. Mûsâ'nın kavminden olup büyük bir servete sahip bulunan Kârûn zenginliğine güvenerek böbürlenmiş, insanlara haksızlık etmiş ve sonunda Allah kendisini servetiyle birlikte yerin dibine geçirmiştir. İlk defa bu sûrede bahsedilen, bundan sonra iki sûrede daha adı geçen (el-Ankebût 29/39; el-Mû'min 40/24) Kârûn'un kimliği hakkında çeşitli rivayetler vardır (bk. KÂRÛN). Bu kıssada dünya malının fâniliği, servetin asıl sahibinin Allah olduğu, dolayısıyla ondan muhtaçların da yararlanması gerektiği, Allah'ın vereceği sevabın dünya malından daha değerli olduğu bildirilmektedir. Öte yandan kıssa, dolaylı olarak hem Mekke müşrikleri arasındaki servet sahipleri hem de bu kesime imrenen kimseler için ibretler ihtiva etmektedir. Kârûn kıssasının ardından gelen iki âyette ise (âyet 83-84) yeryüzünde büyüklük taslamaktan ve fesat çıkarmaktan sakınanların âhirette kurtuluşa erecekleri, iyilik yapanlara yaptıklarının daha güzeliyle karşılık verileceği, kötülük yapanların da işlediklerinin dengiyle cezalandırılacağı belirtilerek kıssadan çıkarılacak derslere işaret edilmektedir. Sûre, Allah'tan başka ilâh bulunmadığını ve O'nun zâtından başka her şeyin helâk olacağını bildiren, İslâm'ın ulûhiyyet ve tevhid akidesinin özeti mahiyetindeki âyetle sona ermektedir.

Sûrede yer alan Firavun kıssasında iktidar gücünün, Kârûn kıssasında ise ekonomik gücün kişiyi kibir, azgınlık ve şımarıklığa sevketmesi, bu güçlerin insanlara karşı zulüm ve baskı aracı olarak kullanılması halinde bu imkânların onlar için nasıl bir felâkete dönüşeceği anlatılmaktadır. Sûrede Firavun ve Kârûn kıssaları arasında yer alan âyetler ve bazı kıyamet sahneleri kıssalardan çıkarılabilecek ibret ve dersleri pekiştirmekte, böylece sürenin muhtevası bütünlük arz etmektedir.

Hz. Peygamber'den rivayet edilen, "Kasas sûresini okuyan kimseye Mûsâ'yı tasdik eden ve yalanlayan kişilerin sayısınca sevap verilir; yerde ve gökte bulunan bütün melekler kıyamet günü o kimsenin doğru sözlü olduğuna şahitlik ederler" meâlindeki hadisin sahih olmadığı anlaşılmaktadır (Muhammed et-Trablusî, I, 986).

Ali b. Abdur Dağrîrî, *Uşûlü'l-'akide fi dav'i sûretü'l-Kaşas* adıyla bir yüksek lisans çalışması yapmıştır (1408/1988, Câmîatü'l-İmâm Muhammed b. Süüd el-İslâmîyye). Hallâc-ı Mansûr bu sûre ile Şuarâ ve Neml sûrelerinin başlangıcındaki "tâ" ve "sîn" harflerinin okunuşundan elde ettiği "tâsîn" kelimesine çeşitli sırrı-tasavvufî mânalar yükleyerek *Kitâbü'l-Şavâsin* adlı eserini telif etmiş, Louis Massignon ve Paul Nwyia tarafından neşredilen eser çeşitli dillere de çevrilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "kşş" md.; *Mûsâ*, II, 434, 441; Buhârî, "Menâkıbü'l-enşâr", 40; Taberî, *Câmî'u'l-beyân* (Bulak), XX, 18-82; Vâhidî, *Esbâbü'n-nüzûl*, Kahire 1379/1959, s. 193-194; Muhammed et-Trablusî, *Keşfü'l-ilâhî 'an şedidî'z-za'f ve'l-mevzû' ve'l-vâhî* (nşr. M. Mahmûd Ahmed Bekkâr), Mekke 1408, I, 986; Elmalılı, *Hak Dini*, V, 3715-3760; Mevdûdî, *Tefhîmü'l-Kur'ân* (trc. Muhammed Han Kayanî v.dğr.), İstanbul 1987, IV, 133-194; Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân* (trc. Salih Uçan v.dğr.), İstanbul 1991, VIII, 67-134; İzzet Derveze, *et-Tefsîrü'l-hadis: Nüzul Sırasına Göre Kur'ân Tefsiri* (trc. Ekrem Demir), İstanbul 1997, II, 283-323; M. Ali Sâbûnî, *Kâbes min nûri'l-Kur'âni'l-Kerim*, Kahire 1418/1997, s. 205-249.

KÂMİL YAŞAROĞLU

KASASÜ'L-ENBİYÂ

(bk. KISAS-ı ENBİYÂ).

KASBA CAMİİ

Tunus Kasbası'nda
XIII. yüzyıla ait bir cami.

Muvahhidler'den Ebû Zekeriyâ Yahyâ'nın emriyle 629 (1232) yılında inşasına başlanarak 633'te (1235-36) tamamlanmıştır. Camiden önce bitirilen minare ise kitâbelerine göre Ramazan 630 (Hazarân 1233) tarihlidir. Şehirde Zeytûne Camii'nden sonra ikinci önemli yapı durumundaki Kasba Camii çeşitli devirlerde birçok defa tamir edilmiştir. Mihrap üzerinde 922 (1516) yılını veren Arapça kitâbeden Osmanlı döneminde ciddi bir onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Bu tarihte ahşap minber kaldırılarak yerine mermer minber konmuştur. Petek bölümündeki mermer üzerine sülûs hattıyla yazılan altı satır halindeki Türkçe kitâbeye göre minare 1061 yılı Ramazanında (Ağustos-Eylül 1651) Dayı Mehmed Laz tarafından tamir ettirilmiştir. 1291'de (1874) Mehmed Sâdık Bey caminin kuzeybatı yönündeki duvar üzerinde yeni bir kapı açtırmıştır. Son olarak 1961'de yapı aslına uy-

gun olarak geniş çaplı bir onarım geçirmiştir.

Batıdan doğuya doğru alçalan eğimli bir arazide inşa edilen cami altta yamuk planlı sarnıç üzerinde yükselen fevkanî bir yapıdır. Çok ayaklı camiler grubu içinde ele alınan yapı dikine dikdörtgen planlıdır. İbadet mekânını kuzey ve doğudan "L" şeklinde çeviren revaklar zeminden bir seviye yükseltilmiştir. Köşelerde pâyeye, aralarda sütunlara yaslanan atnalı kemerlerle taşınan revakların düz örtülü çatısı harim beden duvarlarıyla aynı hizada tutulmuştur. Kuzey revaklarının önünde, çatıda biriken yağmur sularını olukla alttaki sarnıca ulaştıran bir kanal yer almaktadır.

İç mekâna kuzey ve doğu duvarlarına açılan yedi kapı ile girilir. Ticânî'nin verdiği bilgiye göre caminin inşasında Tunus yakınlarında Menzilibâşşû'daki harabelerden getirilen mermer levha ve sütunlar kullanılmıştır. 29,50 x 23,80 m. ölçülerindeki dikdörtgen planlı iç mekânda üst örtüyü taşıyan kırk sekiz sütun yer almaktadır. Birimlerin üstü çapraz tonozlarla örtülü olan yapıda mihrap önündeki bir birim kubbelidir. Dıştan sekizgen kasnak üzerine oturan kubbenin dışında harimin üstü düz damlıdır. Kible yönünde, mihrabın solundaki düz atkılı bir kapıdan geçilen dikdörtgen planlı imam odası bulunmaktadır. Mihrap önü kubbesi dilimli kemerler üzerinde yükselmektedir. İri mukarnaslarla dolgulanmış geniş bir yüzeyden sonra içlerinde sekizgen yıldız motiflerinin görüldüğü sekiz köşeli alt bölümünde iç kısmı dilimli kubbe yükselir. Böylece Muvahhidler'in Tinmel ve Merakeş'teki camilerinde kubbenin iç kısmının tamamında görülen mukarnas dolgu burada sadece geçiş bölümünü kapsamaktadır.

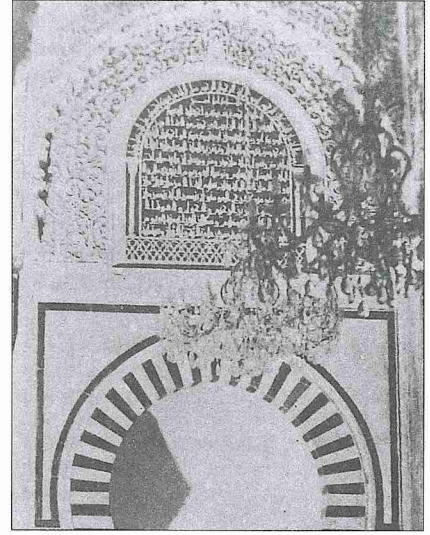
İç mekânda süsleme mihrap duvarında yoğunlaşır. 1,80 m. derinliğiyle yarım daireden daha geniş bir niş şeklindeki mihrap köşelerde Hafsî tipi başlıklara sahip sütunçelere oturan, alternatif dizilmiş siyah-beyaz taşlardan oluşan at nalı kemeriyle Endülüş-Mağrib üslubunu yansıtmaktadır. Alçı kaplamalı yarım tonoz biçimindeki kavsarası dışında tamamen mermerle kaplanmıştır. Bölgedeki mihrapların çoğunda görüldüğü gibi üstte düğüm oluşturan kemeri çevreleyen silmeler ve kemer alınlıkları dıştan siyah konturla kuşatılmıştır. Mihrabın üst bölümünde dıştan dilimli kemerin çevrelediği alınlık içinde, iki sütunçe üzerinde yuvarlak kemerle kuşatılan mavi zemine beyaz renkli küfî karakterli harflerle yazılan

on iki satırlık kitâbe yer almaktadır. Kitâbe ile bunu dıştan kuşatan kemerin arasındaki yüzeyler ve kemer alınlıkları yılankavî, stilize rûmî, ince dal ve yapraklardan oluşan arabesk kompozisyonla süslenmiştir. Bunun üst kısmında bütün yüzeyi kaplayan baklava dilimi motiflerinin içinde çok ince palmye yaprakları, rûmî, herhangi bir anlam taşımayan, tamamen süsleme amaçlı küfî yazı motiflerinden oluşan ve Muvahhid etkisini açıkça gösteren süsleme kompozisyonu Tunus'ta daha sonraki yapılarda da uygulanmıştır. Yuvarlak kemerli pencereler caminin sadece revakların bulunduğu kuzey ve doğu duvarlarında kapıların üzerine açılmıştır. Bu yüzden harim yeterince aydınlatılamamıştır.

Üst örgüyü taşıyan, madenî bileziklerle takviye edilen sütunlar Roma, Sanhâcî ve daha yoğun olarak Hafsî tipi başlıklara sahiptir. Yanları pahlanmış, ortası ince uzun yaprak şeklindeki Hafsî sütun başlıklarından bir bölümü ince kıvrık dallara bağlı yanlarda helezonik, ortada simetrik kompozisyonlar oluşturan rûmîlerle tezyin edilmiştir. Bunların hemen üzerinde ince bir yastık kısmından sonra gelen başlık tablası da süslenmiştir. İki yanından lotus-palmet motifleriyle sınırlandırılmış orta bölüm, altta sütunçelere oturan beş dizi halindeki üç dilimli kemer formları içinde kıvrık dal ve rûmîlerden oluşan tablodaki süsleme kompozisyonu dar bir yüzey içinde başarıyla uygulanmıştır.

Mihrabın arkasındaki odadan cuma ve bayram namazlarında ibadet mekânına çıkarılan, caminin ilk yapımından olan ahşap minber Osmanlı döneminde kaldırılmış, mihrabın sağına bugünkü mermer minber konmuştur. İki sütunçeye oturan atnalı kemerli kapısı, geometrik süslemelerin yer aldığı yan aynalıkları, ahşap parmaklıklı korkulukları ve sütunçeler üzerine siyah-beyaz taştan at nalı kemerlere oturan külâhî ile Tunus'ta Osmanlı döneminde yapılan minberlerin öncüsü durumundadır.

İbadet mekânını kuşatan revakların keşiştiği kuzeydoğu köşesinde bulunan minare, kare kaide üzerinde tamamen düğün kesme taş malzeme ile inşa edilmiş olup yapılan birçok onarımla günümüze ulaşmıştır. Minareye kuzeydoğu köşesinde revakın içine açılan kapıdan geçilen bir holle çıkılır. Minare gövdesi alt kısmında sütunçelere dayanan, yapı bünyesine bağlı konsol biçimindeki kemerlerin iç içe geçerek bütün yüzeyleri kaplamasıyla

Kasba Camii'nin mihrabı

la süslenmiş olup mazgal delikleriyle aydınlatma sağlanmıştır. Gövdenin üzerindeki şerefe her cephede at nalı kemerle açılan pencere şeklindedir. Kısa tutulan petek bölümünün dört cephesi at nalı kemerli niş şeklinde düzenlenmiştir. Şerefedeki pencerenin çevresi ve petekteki at nalı kemerli nişler Tunus'ta Osmanlı döneminde yapılan çinilerle kaplanmıştır. Yeşil kiremitli piramidal çatı ile örtülen peteğin tepe noktasına yerleştirilen altın yaldızlı alemle minare son bulur. Eser, küçük bazı farklılıklar dışında genel düzenlemesiyle Muvahhidler'in inşa ettiği Merakeş'teki Kütübiyye ve Tilimsân'daki Hasan Camii minarelerine benzer.

Sütunlarla taşınan, mihrap önü kubbesiyle diğer bölümlerin çapraz tonozlarla örtüldüğü plan düzeni, kare gövdeli minaresi ve at nalı kemerli mihrabı ile Tunus'ta bundan sonra inşa edilen yapıların şekillenmesinde önemli bir rol oynayan Kasba Camii İfrîkye sanat tarihi içinde ayrı bir yere sahiptir. Tunus'taki Muvahhid idaresinin sembolü olarak Kasba'nın köşesinde daha önceki yapılarda rastlanmayan bir sarnıç üzerinde yükselen caminin mihrap duvarı ve sütun başlıklarında yoğunlaşan süslemelerinde mahallî özelliklerin yanı sıra bu dönemde Tunus'a gelmeleri teşvik edilen Endülüslü sanatkarların etkisi açıktır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ticânî, *Rihletü't-Ticânî* (nşr. Hasan Hüsnî Abdülvehhâb), Tunus 1377/1958, s. 13; M. Slimane – Mustapha Zbiss, *Monuments musulmans*

d'époque Husseinite en Tunisie, Tunis 1955, s. 13; a.mlf., "Tunus'ta Türk Sanatı", *Milletlerarası Birinci Türk Sanatları Kongresi*, Ankara 1962, s. 414; a.mlf., *Les monuments de Tunis*, Tunis 1971, s. 16-19; a.mlf., "Câmi'ü'l-Kaşba bi-Tûnis ev Câmi'ü'l-Muvaḥḥidîn", *el-Hidâye*, sy. 4, Tunis 1980, s. 77-81; G. Marçais, *L'architecture musulmane d'occident*, Paris 1957, s. 254; D. Hill – L. Golvin, *Islamic Architecture in North Africa*, London 1976, s. 96-97; Muhammed b. el-Hoca, *Târîḥu me'âlimi't-tevhîd fi'l-kadîm ve'l-cedîd*, Tunis 1980, s. 157-164; J. Binous, *Tunis la ville et les monuments*, Tunis 1980, s. 99; Abdulaziz Daoulâtî, *Tunis, sous les Hafsides*, Tunis 1980, s. 176-200; Mehmet Şeker, *Başşehir Tunus'taki Türkçe Kitabeler*, İstanbul 1992, s. 18-20; A. Pellegrin, "Mosquées et zaouïas de Tunis", *Chaiers Charles de Fauculd*, sy. 2, Paris 1950, s. 224; Mc. M. Partlan, "Deux inscriptions tunisoises méconnues: Mosquée de la Qasba", *IBLA*, sy. 1 (1982), s. 131-147; R. Brunschvig, "Tunus", *İA*, XII/2, s. 62.

KADİR PEKTAŞ

KASD

(bk. KASİT).

KÂSE

(كاسه)

Sâliki cezbeye sevkeden mânevî hal, ârifin gönlü ve ilâhî aşkın şarabıyla mest olan kişinin vücudu anlamlarında bir tasavvuf terimi

(bk. ŞÜRB).

KASEM

(bk. AKSÂMÜ'L-KUR'ÂN; YEMİN).

KÂSİM

(القاسم)

Hz. Peygamber'in oğlu.

Resûl-i Ekrem'in nübüvvetinden kısa bir süre önce Mekke'de dünyaya geldi. Annesi Hz. Hatice'dir. Kâsım'ın doğumuyla ilgili başka rivayetler de bulunmakla birlikte İbn İshak, genel bir ifadeyle Hz. Peygamber'in Hatice'den doğan bütün çocuklarının nübüvvetten önce dünyaya geldiğini belirtmektedir. Resûlullah ilk çocuğu Kâsım olduğu için Ebû'l-Kâsım künyesiyle anılmıştır. Kâsım'ın ebesi Ümmü Râfi' Selmâ olup akika için iki kurban kesilmiştir. Onun ne kadar yaşadığı ve ne zaman öldüğü konusunda da ihtilâf vardır. Yedi gün veya yedi ay yaşadığı, süt emme yaşını tamamladığı, hatta temyiz yaşında yahut hayvana binecek yaşta öldüğü ileri sürülmüştür. Resûl-i Ekrem'in

çocuklarının vefatıyla ilgili olarak yine genel bir ifade kullanan İbn İshak kızlarının peygamberlik dönemine ulaştığını, erkek çocuklarının ise nübüvvetten önce, öldüğünü kaydeder. Kâsım'ın nübüvvetten sonra vefat ettiğini kabul edenlerin en önemli dayanağı, onun ölümünün Kevser sûresinin nüzûl sebepleri arasında zikredilmesidir. Buna göre Kâsım öldüğünde müşriklerden biri Resûlullah'ın soyunun kesildiğini iddia etmiş, bunun üzerine Kevser sûresi nâzil olmuştur. İbn Mâce'nin *es-Sünen*'inde ("Cenâ'iz", 27) yer alan bir rivayette, Kâsım'ın süt emme çağını tamamlamasına az bir süre kala ölmesi üzerine annesinin bu süreyi doldurmadan ölmesi sebebiyle üzüntüsünü dile getirdiği, Resûl-i Ekrem'in de onun bu müddeti cennette tamamlayacağını söylediği belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Mâce, "Cenâ'iz", 27; İbn İshak, *es-Sîre*, s. 61, 229; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 190-191; Süheylî, *er-Ravzû'l-ünûf*, Kahire 1971, I, 214-215; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 40, 72, 307; VII, 130-131; a.mlf., *Üsdü'l-gâbe*, IV, 377-378; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdû'l-me'âd*, Kahire 1970, I, 40; Şâmî, *Sübûlû'l-hüdâ*, XI, 16-20; Nûred-din el-Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, Kahire 1964, III, 391; Zürkânî, *Şerhu'l-Mevâhib*, Beyrut 1393/1973, III, 193-195; Âlûsî, *Rûḥu'l-me'ânî*, XXX, 248; Köksal, *İslâm Tarihi* (Mekke), II, 168-169.

ASRİ ÇUBUKÇU

KÂSİM, Abdülkerîm

(عبدالكريم قاسم)

(1914-1963)

Irak'ta cumhuriyet yönetimini kuran asker ve devlet adamı.

Bağdat'ın güneyindeki bir köyde doğdu. 1934'te Bağdat Askerî Akademisi'ni bitirdi. 1941 yılında İngilizler'e ve kral nâibine karşı Reşid Ali'nin başlattığı ihtilâl sırasında Musul'da garnizon kumandanı olarak bulundu. 1948'deki Arap-İsrail savaşında görev aldı. 1955'te tuğgeneralliğe yükseltildi. Mısır'da ed-Dubbâtü'l-ah-râr'ın (Hür Subaylar) cumhuriyet ilân etmesi (1952) Irak ordusunda da monarşi karşıtı hareketlerin başlamasına yol açtı ve Hür Subaylar teşkilâtı kurularak merkez komitesinin başına Abdülkerîm Kâsım getirildi.

Irak'ın Batı ittifakının bir uzantısı olan Bağdat Paktı'nda yer alması (1955), Arap dünyasında Cemal Abdünnâsır'ın önderliğinde Irak yöneticilerine karşı bir kampanyanın başlatılmasına sebep oldu. Bütün Araplar'ın birleşmesini savunan Nâ-

sır'ın Mısır'la Suriye'yi birleştirerek Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurması (1 Şubat 1958) ve diğer Arap devletlerini de kendilerine katılmaya çağırması Ortadoğu'da dengeleri değiştirdi. Lübnan, Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin iç işlerine karışması ihtimaline karşı Türkiye ve Irak'ın müdahale etmesini istedi. Bunun üzerine Irak hükûmeti ülkenin batısına askerî birlikleri sevk etmeye karar verdi. Bu sevkîyat sırasında 13-14 Temmuz 1958 tarihinde Tuğgeneral Abdülkerîm Kâsım ile Albay Abdüsselâm Ârif birlikleriyle Bağdat'tan geçerken kanlı bir şekilde idareye el koydular ve genç kral II. Faysal ile kral nâibi Abdülilâh ve Başbakan Nûrî es-Saîd'i öldürerek cumhuriyet ilân ettiler. Darbecilerin önderi Kâsım bakanlar kurulu başkanlığı, savunma bakanlığı ve silâhlı kuvvetler kumandanlığını üstlendi.

Ortadoğu'da Batı yanlısı politikalarıyla tanınan Irak monarşisinin yıkılması Ürdün ve Lübnan'da büyük tedirginlik yarattı. Bu iki ülkede de benzer darbelerin olmaması için Amerika Birleşik Devletleri Lübnan'a, İngiltere de Ürdün'e asker gönderdi. Kâsım'ın önderliğindeki Egemenlik Konseyi Irak'ı Arap Birliği'nden çekerek Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'ye Batı karşıtı bir politika izlemeyeceğine dair güvence verdi. Arkasından 27 Temmuz 1958'de kabul edilen geçici anayasa göre Irak Devleti'nin bağımsız ve egemen bir cumhuriyet olduğu ilân edildi. Yeni Irak yönetimini ilk önce Sovyetler Birliği tanıdı.

İhtilâl önceleri Nâsır yanlısı bir tutum sergiledi; Nâsır da Irak'ın Birleşik Arap Cumhuriyeti'ne katılacağını umuyordu; fakat beklentisi gerçekleşmedi. Ayrıca bu konu hükûmet içinde görüş ayrılıklarına yol açtı. İhtilâlin ikinci adamı Abdüsselâm Ârif, Arap Birliği ve Birleşik Arap Cumhuriyeti yanlısı olduğu için kısa sürede kabineden uzaklaştırıldı. Hükûmet, Nâsır aleyhtarı bir tavır takındı. Özellikle birleşme karşıtı komünistlerin etkisiyle biçimlenen bu politika Sovyetler Birliği tarafından desteklendi ve bu siyasî destek askerî ve iktisadî yardımlarla takviye edildi. Böylece Kâsım yönetiminin ilk yıllarında komünistlerin nüfuzu giderek arttı.

Kâsım'ın iktidarının ilk aylarından itibaren komünistlerle iş birliği içinde izlediği politika Nâsır yanlılarının büyük tepkisini çekti ve Mart 1959'da, Musul'da garnizonun gönderine Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin bayrağını çeken Albay Abdülvehhâb eş-Şevvâf'ın önderliğinde bir isyan patlak verdi. Fakat Bağdat'ta ise Nâ-